

Geen BRP-inschrijving, geen rechten

Zorg er samen voor dat spookjongeren weer meetellen

Spookjongeren: ze bestaan wel, maar ze zijn niet ingeschreven in de BRP. En dus zijn ze onzichtbaar voor instanties. Hoe breng je deze risicjongeren in beeld en help je ze om hun leven weer op de rit te krijgen? "Als Burgerzaken alleen red je dat niet, maar met goede binnengemeentelijke samenwerking lukt het wél."

Tekst: Wilma van Hoeflaken

Uit ervaring van gemeenten blijkt dat jongeren soms van de radar verdwijnen. Ze worden uitgeschreven uit de BRP als 'vertrokken onbekend waarheen' (VOW). "Meestal laten ze zich niet bewust uitschrijven", stelt Virginia Curlingford, coördinator Burgerzaken in Almere. Vaak gaat het in fasen: een jongere vraagt bij Burgerzaken om een briefadres omdat hij al een tijdje niet op een vast adres woont, laat niets meer van zich horen en wordt uiteindelijk uitgeschreven. Vanaf dat moment is hij een 'spookjongere'. Of er komt een moeder bij de balie die haar zoon al maanden niet heeft gezien. Omdat hij op haar adres is ingeschreven, ontvangt zij post van schuldeisers. De zoon wordt 'in onderzoek' gezet. Virginia: "We sturen dan een voornemen tot uitschrijving naar zijn adres in de BRP en naar de kring om hem heen, bijvoorbeeld naar vader, broer of zus. Hierin stellen we een termijn: als hij niet reageert, schrijven we hem uit." En daar is de volgende spookjongere. Hoe voorkom je dit als gemeente?

DE JONGERENWERKER EN DE TOEZICHTHOUDER

Een spookjongere is onzichtbaar. Vaak komt die onzichtbaarheid hem niet slecht uit; in de praktijk blijkt dat spookjongeren nogal eens schuldeisers proberen te

omzeilen. Maar de consequenties voor de jongere zijn enorm. Zonder BRP-inschrijving heeft hij immers geen recht op onderwijs, toeslagen, uitkeringen, schuldhulpverlening of een zorgverzekering. "Jongeren, en ook hun ouders, realiseren zich dat vaak niet", zegt Virginia. "Het is daarom belangrijk dat gemeenten spookjongeren in beeld krijgen. Zo kunnen we ze helpen hun leven op de rails te krijgen, zodat ze weer meedoen in de samenleving."

Almere is een van de gemeenten die deelnemen aan de pilot 'Spookjongeren' van de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA), het samenwerkingsverband van rijksoverheid, uitvoeringsorganisaties en gemeenten om de kwaliteit van de Basisregistratie Personen (BRP) te verhogen (zie kader). Almere krijgt van LAA de laatste bekende adressen van de spookjongeren. Virginia: "Die adressen gaan naar Burgerzaken, maar dit probleem reikt verder dan de BRP. Zo kan er ook sprake zijn van voortijdig schoolverlaten, jeugdwerkloosheid, schuldenproblematiek en misschien criminele activiteiten. Er speelt vaak een heel scala aan problemen." Daarom werkt Burgerzaken in Almere samen met De Schoor, een lokale stichting voor jongerenwelzijn. De toezichthouder BRP doet

het voorwerk en controleert bijvoorbeeld of de spookjongere iemand is uit de Top X, een lijst van jongeren met een criminele achtergrond. Bij een van de LAA-signalen was dit het geval. In overleg met de reclasseringsambtenaar gaf Almere deze jongere een tijdelijk briefadres. In alle andere gevallen gaan de toezichthouder BRP en ambulant jongerenwerker Etienne Struiken samen op huisbezoek. "Die combinatie werkt goed", vindt Virginia. "Een jongerenwerker staat toch anders op de stoep dan een toezichthouder."

De ervaring leert dat ouders vaak nog contact hebben met hun kind en zijn telefoonnummer hebben. Etienne probeert de jongere dan op weg te helpen. Zo kwam hij via een LAA-signaal bij een meisje dat in een loverboycircuit terecht was gekomen. Zij wilde eraan ontsnappen, maar wist niet hoe. Het enige meisje op de Almeerse lijst overigens, want spookjongeren zijn bijna altijd jongens. Ook in dit geval werden er afspraken gemaakt over school, werk en huisvesting. Virginia: "Vaak geven wij voor drie maanden een briefadres, bij de ouders of bij het Leger des Heils. Ondertussen monitort de jongerenwerker de afspraken. Hij ziet de jongeren en ze appen met elkaar."

"Het probleem van de spookjongeren reikt verder dan de BRP"

SPIN IN HET WEB

In Amsterdam, een van de andere deelnemende gemeenten, werkt de afdeling Basisinformatie bij de aanpak van spookjongeren nauw samen met de afdeling Werk en Opleiding Jongeren, beter bekend als het Jongerenpunt. Deurwaarders die door de gemeente Amsterdam zijn aangewezen als toezichthouder BRP controleren de LAA-signalen. Zij doen dit met een andere 'pet': hun eerste focus is de hulpvraag. Zij verwijzen de jongeren door naar het Jongerenpunt. Tegelijkertijd informeren zij het Jongerenpunt, zodat actief contact kan worden gezocht als de spookjongere niets van zich laat horen. "We bellen of appen en als het nodig is gaan we zelf op huisbezoek", vertelt Freek Sessler, teammanager van het Jongerenpunt. "Primair zijn we gericht op het begeleiden naar werk of school, maar we zijn een spin in het web voor mogelijkheden op het gebied van dienstverlening, hulpverlening en zorg." Rotterdam, eveneens betrokken bij de

Wat is LAA?

De Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) is een samenwerkingsverband van de rijksoverheid, uitvoeringsorganisaties en inmiddels al meer dan 260 gemeenten. Het doel van LAA is het verhogen van de kwaliteit van de Basisregistratie Personen (BRP). Om overheidstaken goed uit te voeren is een betrouwbare BRP van belang. Een verkeerd adres opent de deur voor bijvoorbeeld fraude met uitkeringen of het ontwijken van boetes. Dit kost de overheid geld en ondermijnt de maatschappelijke moraal. Daarnaast schuilt er achter misbruik van voorzieningen vaak persoonlijk leed en is er behoefte aan hulpverlening.

Binnen LAA werken de rijksoverheid, uitvoeringsorganisaties en gemeenten samen aan een betrouwbare BRP. Gemeenten en organisaties zoals de Belastingdienst en het Centraal Justitieel Incassobureau krijgen soms signalen die wijzen op een verkeerde adresregistratie. Denk aan te veel bewoners per vierkante meter, of post die retour afzender gaat. Zij delen deze signalen via het Informatieknooppunt van LAA. LAA analyseert deze signalen en maakt ze geschikt voor onderzoek door gemeenten. Vervolgens gaan de LAA-signalen naar de gemeenten. Op basis van LAA-signalen kunnen gemeenten risicogericht adresonderzoek doen. Zo kunnen ze hun capaciteit voor toezicht effectief inzetten. Waar nodig leidt dit tot correcties van de BRP. Op basis hiervan kunnen rijksdiensten hun dienstverlening aanpassen, bijvoorbeeld op het gebied van uitkeringen of toeslagen, of kan er hulp worden verleend aan mensen met problemen.

LAA-aanpak van spookjongeren, werkt op een vergelijkbare manier, met jongerencoaches die in dienst zijn van het gemeentelijk Jongerenloket. Ook daar appen de coaches, omdat WhatsApp een efficiënte manier blijkt te zijn om contact te onderhouden met jongeren.

"Binnengemeentelijke samenwerking is noodzakelijk", stelt Patricia Vigelandzoon, projectleider/adviseur bij Basisinformatie, de afdeling die in Amsterdam verantwoordelijk is voor de BRP. "Elke afdeling heeft een eigen taak. Het is onze taak om de BRP op orde te houden, maar de BRP heeft veel

relaties met afdelingen die inhoudelijk beter kunnen inspelen op andere problematiek, zoals schulden, relatieproblemen of huiselijk geweld."

Samenwerking binnen de gemeente is niet alleen belangrijk omdat 'alleen' een inschrijving in de BRP niet helpt om de problemen van de jongeren op te lossen, maar ook omdat je ermee voorkomt dat afdelingen elkaar voor de voeten gaan lopen. Voorheen waren het sociaal domein en de Basisinformatie gescheiden werelden, schetst Freek. "Burgers kregen aan de ene kant sancties en werden aan de andere kant geholpen." Zo vertelt Patricia dat mensen die op het punt stonden uitgeschreven te worden uit de BRP en niet reageerden op het uitschrijvingsbesluit, een boete van 240 euro kregen als ze zich weer wilden inschrijven. Zo iemand kon op datzelfde moment in beeld zijn van het Jongerenpunt, waar medewerkers hun best deden om de jongere op weg te helpen. "Dan is zo'n boete niet echt een stimulans", benadrukt Patricia. Door samen op te trekken kunnen gemeenten dit soort tegenstrijdigheden voorkomen.

"Binnengemeentelijke samenwerking komt alleen goed van de grond als er 'commitment' is", stelt Freek. "Het moet gestimuleerd worden. Je hebt een burgemeester of wethouder nodig die erachter staat en directeurs die erin geloven, en die dus ook van hun medewerkers vragen om de uitvoering samen op te pakken." Een andere voorwaarde is dat ambtenaren interesse tonen in elkaars werk. Freek: "Ik begrijp de functie van de BRP nu beter. Medewerkers van het Jongerenpunt vroegen soms: waarom moet ik dit terugkoppelen? Nu weten ze wat de reden daarvan is."

"WhatsApp blijkt een efficiënte manier te zijn om contact te onderhouden met jongeren"

VOORKOM DAT JONGEREN GAAN 'SPOKEN'

Spookjongeren weer in beeld brengen is belangrijk. Voorkomen dat jongeren gaan 'spoken' is nog beter. "We zijn ons meer bewust van het probleem", zegt Virginia. "Als een briefadres

LAA-signaal Spookjongeren

'Spookjongeren' is een van de signalen die LAA ontwikkelt in samenwerking met een aantal gemeenten. Spookjongeren zijn jongeren tussen de 18 en 27 jaar die uit de BRP zijn uitgeschreven als 'vertrokken onbekend waarheen' (VOW) en waarvan het laatst bekende adres bij een familielid in de eerste, tweede of derde graad was. Deze selectie zorgt ervoor dat gemeenten zich kunnen richten op 'echte' spookjongeren en dat andere jongeren, zoals (buitenlandse) studenten die uit een stad vertrekken, niet worden benaderd. Het doel van het LAA-signaal Spookjongeren is de jongeren in beeld krijgen, registreren en passende hulp bieden. Dit vergt intensieve samenwerking binnen gemeenten. Zeven gemeenten hebben deze LAA-signalen getest in een kleine proef. Vervolgens deden twintig gemeenten mee aan een pilot. Momenteel worden voorbereidingen getroffen om het signaal beschikbaar te stellen aan gemeenten die deelnemen aan LAA.

verloopt, kijken we hoe oud die persoon is. Is het een jongere? Dan vragen we of de jongerenwerker contact met hem opneemt."

Ook in Amsterdam is men alerter. "Je ziet aan de balie duidelijk een verandering", vertelt Salsia Ozir, onderzoeksmedewerker kwaliteit Basisinformatie. "Als iemand vroeger zei dat zijn zoon niet meer bij hem in huis woonde, werd dat geaccepteerd. Nu vragen baliemedewerkers: waar is hij, hebt u zijn telefoonnummer en e-mailadres? Dat geven we dan door aan het Jongerenpunt."

Jongeren die nog niet uitgeschreven zijn, maar 'in onderzoek staan', kunnen rekenen op huisbezoek van het Jongerenpunt. Hoe komen ze weer op de rails? Welke mogelijkheden zien zij zelf? Hoe zit het met hun opleiding? Ondertussen onderhoudt het Jongerenpunt weer contacten met de straatcoaches: wat signaleren zij? Deze samenwerking kan ervoor zorgen dat iemand geen spookjongere wordt. Patricia: "Daar streven we naar. Dat we geen LAA-signalen meer krijgen omdat er geen spookjongeren meer zijn."